

Beslutningsforslag nr. B 79. Fremsat den 5. februar 1985 af Lenger (VS), Albrechtsen (VS), Anne Grete Holmsgård (VS), Elisabeth Bruun Olesen (VS) og Tinning (VS)

Forslag til folketingsbeslutning

om uafhængige tilsyn med forholdene i anstalter og arresthuse

Folketinget opfordrer regeringen til at fremsætte lovforslag om uafhængige tilsyn med forholdene i anstalter og arresthuse, således

- at der for hver enkelt anstalt/arresthus nedsættes et tilsyn, bestående af repræsentanter for domstolene, amtsrådene (Københavns og Frederiksberg kommuner), forsvarsadvokaterne samt et antal tilfældigt udvalgte personer (lægmænd) fra nævningegrundlisterne,
- at tilsynets medlemmer – enkeltvis eller samlet, uhindret og uanmeldt – har adgang til enhver af anstaltens/arresthusets lokaliteter samt til at samtale med enhver ansat eller indsat,
- at tilsynets medlemmer har tavshedspligt henholdsvis indberetningspligt i overensstemmelse med lovgivningens almindelige regler,
- at tilsynet hvert år afgiver en offentligt tilgængelig beretning om sin virksomhed,
- at de indsatte i anstalterne/arresthusene uhindret har ret til at rette henvendelse til ethvert af tilsynets medlemmer, samt
- at folketingets medlemmer tillægges samme rettigheder som medlemmerne af tilsynene.

Bemærkninger til forslaget

1. Forslagets baggrund

Der vil altid opstå konfrontationer i en institution, hvor mennesker holdes indespærret. Ufriheden står i skærende kontrast til ethvert menneskes grundlæggende bestræbelser og strider grundlæggende mod vor kulturbaggrund. Derfor vil de indsatte i fængslerne reagere mod indespærringen på mangfoldige måder. Dette er dybest set et sundhedstegn, fordi det viser, at frihedstrangen endnu ikke er kvalt.

De indsattes stræben efter frihed får imidlertid ofte karakter af konfrontationer, i særdeleshed hvis fængselsvæsenets personale er uden forståelse for den situation, som fangerne er i. For den enkelte indsatte opleves vagtpersonalet som den mest umiddelbare modstander. Det er vagtpersonalet, der er den synlige modstander og dermed repræsenterer den magt, som står i vejen for friheden.

Derfor er der ingen grund til undren, når de indsatte i fængslerne mellem år og dag reagerer voldsomt. Dette er prisen for at anvende indespærring i sanktionssystemet. Derfor er det ene og alene personalets reaktioner, der bliver afgørende for, om kontroverserne også bliver til konfrontationer.

Disse reaktioner er meget forskelligartede. Nogle gang er personalet bevidst om de indsattes situation og dermed om deres forventede adfærd. Andre gange forventer personalet tilsyneladende, at mennesker under indespærring vil udvise en adfærd, som om de var i søndagsskole.

Problemet er imidlertid, at de indsatte altid trækker det korteste strå, uanset hvad man byder dem. Klager til overordnede myndigheder giver kun sjældent den indsatte ret. Det afgørende er nemlig ikke, om den indsatte faktisk har ret, men derimod om han er i stand til at bevise sin ret. Det er han sjældent. Når påstand står mod påstand, tillægges udtalelsen fra en lovoertræder mindre vægt, uanset om den indsatte optræder i rollen som klager eller vidne til en bestemt episode.

2. Forslagets formål

Forslaget har til formål at give de indsatte bedre mulighed for at få ret, når de har det. Der skal

sikres fangerne en bedre retsbeskyttelse mod overgreb. I denne forbindelse er det af mindre betydning, i hvilket omfang der faktisk *begås* overgreb mod de indsatte. Om der så kun begås et eneste, er dette tilstrækkelig begrundelse for at gennemføre en forbedret retssikkerhed. De indsatte er dømt til indespærring og ikke til alt muligt andet.

Forslagsstillerne foreslår derfor, at der oprettes et uafhængigt tilsyn ved hver anstalt og hvert arresthus. De enkelte medlemmer af dette tilsyn skal når som helst kunne opnå adgang til enhver lokalitet i institutionen og således fungere som uafhængige iagttagere. Dette vil bl.a. indebære, at de vil have mulighed for at konstatere omstændighederne i forbindelse med en konkret konfrontation, forholdene i en sikringscelle eller straffcelle samt de bygningsmæssige og sundhedsmæssige forhold i det hele taget.

En tilsvarende ret ønskes tillagt folketingets medlemmer. Efter de nuværende regler må folketingets medlemmer søge besøgstilladelse efter de almindeligt gældende regler, og denne tilladelse giver ikke nogen mulighed for at besigtige fængslets lokaliteter ud over selve besøgslokalet. Justitsministeren har i besvarelse af spørgsmål nr. S 853 (folketingsåret 1983-84 (2. samling)) fra medlem af folketinget Jørgen Lenger givet afslag på administrativt at tillægge folketingets medlemmer en sådan ret, hvorfor den nu søges indført ved folketingsbeslutning, se Folketingstidende 1983-84 (2. samling), forhandlingerne sp. 8202.

3. Tilsynenes arbejde

Tilsynenes væsentligste arbejde skal bestå i – uanmeldt eller eventuelt på opfordring – at aflægge anstalten eller arresten et besøg. Et sådant besøg kan bestå i samtaler med bestemte personer eller i besigtigelse af bestemte lokaliteter, eksempelvis sikringscellerne eller straffcellerne.

Der skal gælde tavshedspligt omkring de forhold om enkeltpersoner, som tilsynsmedlemmerne erfarer i forbindelse med deres virksomhed, men samtidig har de pligt til at foretage indberetning, såfremt de under besøgene konstaterer overtrædel-

ser af gældende regler eller lovgivning. De enkelte medlemmer afgør selv, hvilken myndighed de ønsker at indberette eventuelle iagttagelser til. Eksempelvis skal tilsynene have mulighed for at indberette helt generelle forhold om sundhedstilstanden til sundhedsstyrelsen.

Det er i beslutningsforslaget forudsat, at tilsynene samlet kan aflægge besøg, men også at det enkelte medlem kan aflægge et besøg i anstalten eller arresthuset.

Det forudsættes, at det enkelte tilsynsmedlem løbende holder det samlede tilsyn orienteret om sin virksomhed, ligesom den myndighed, der modtager en henvendelse fra det enkelte tilsynsmedlem, skal sikre sig, at det samlede tilsyn er orienteret herom.

Hvert år skal tilsynene aflægge en offentligt tilgængelig beretning, hvor der redegøres for deres virksomhed i årets løb. I beretningen skal der bl.a. redegøres for omfanget af aflagte besøg samt for de foretagne indberetninger, idet disse dog – i overensstemmelse med bestemmelserne om tavshedspligt – skal anonymiseres. Beretningen skal indeholde en fortegnelse over afgjorte og ikke-afgjorte indberetninger.

Forslagsstillerne forventer, at tilsynene må afholde 3–4 møder om året, men mødevirksomheden bør i øvrigt være op til tilsynene selv. Det anbefales, at institutionens leder, en personalerepræsentant samt to repræsentanter for fangerne deltager i tilsynenes møder.

4. Administrative og økonomiske konsekvenser

Der forventes ikke nævneværdige administrative konsekvenser. Derimod må arbejdet i tilsynet forudsættes vederlagt.

Forslagsstillerne anbefaler, at der til tilsynenes medlemmer udbetales mødediæter, samt at der til de medlemmer, der er udpeget efter nævningegrundlisten, udbetales et årligt fast vederlag svarende til grundvederlaget for kommunalbestyrelsesmedlemmer.

Under forudsætning af, at tilsynene består af syv medlemmer (en dommer, en forsvarsadvokat, to kommunalpolitikere samt tre lægfolk), vil de årlige udgifter pr. anstalt/arresthus således andrage ca. 50.000 kr.

Den samlede årlige udgift vil andrage ca. 3,1 mill. kr.